

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ОВС У РОЗБУДОВІ  
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

**Матеріали V**

**Міжнародної науково-практичної конференції**

**Частина 2**

**(26 квітня 2013 р.)**

Одеса  
ОДУВС  
2013

УДК 351.74  
ББК 67.401.133  
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.  
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення  
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

**Роль** та місце ОВС у розбудові демократичної правової  
Р68 держави : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., ч. 2,  
26 вітня 2013 р. — Одеса : ОДУВС, 2013. — 168 с.

До збірника ввійшли матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце органів внутрішніх справ у розбудові демократичної правової держави» за такими напрямками: актуальні проблеми правового та соціально- економічного розвитку держави, актуальні проблеми адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ОВС; актуальні проблеми досудового слідства та оперативно-розшукової діяльності; актуальні проблеми професійної підготовки працівників ОВС.

УДК 351.74  
ББК 67.401.133

*Осадча К.С., студентка ОДУВС*

### **СУТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

В юридичній науці є два аспекти розуміння юридичної відповідальності: позитивний аспект — припускає заохочення — за виконання корисних для суспільства й держави варіантів поведінки на рівні, що перевищує загальні вимоги; негативний аспект — припускає покарання — за правопорушення (юридична характеристика наслідків невиконання обов'язків).

Професор М.В. Кравчук [1, 112] зазначає, що «юридична відповідальність - це передбачені законом вид і міра державно-владного (примусового) зазнання особою позбавлень благ особистого, організаційного і майнового характеру за досконале правопорушення». Водночас професор Д.М. Лук'янець [2, 117] визначив такі ознаки юридичної відповідальності: спирається на державний примус у формі каральних і правовідновлюючих (компенсаційних) способів. Державний примус — це державно-владний вплив відповідних державних органів і службових осіб на поведінку людей. Юридичну відповідальність не можна зводити до державного примусу, як і державний примус — до юридичної відповідальності. Державний примус може здійснюватися різними способами, не пов'язаними з юридичною відповідальністю (наприклад, примусове лікування осіб, які здійснили небезпечні для суспільства дії в стані неосудності, митний огляд багажу, примусове стягнення аліментів і ін.). Суб'єктом юридичної відповідальності може стати тільки особа (фізична або юридична), винна в порушенні правових розпоряджень. Здійснюється компетентним органом згідно з законом, а саме — з санкціями норм права, якими встановлюються вигляд і міра позбавлення. Юридична відповідальність - є реалізація санкції правової норми в конкретному випадку стосовно конкретної особи. Здійснюється в ході правозастосовної діяльності при дотриманні певного процедурно-процесуального порядку й форм, встановлених законом (цивільно-процесуальним і кримінально-процесуальним, законом про адміністративні правопорушення). Принципи юридичної відповідальності - це незаперечні початкові вимоги, які пред'являються до правопорушників і дозволяють забезпечувати правопорядок в суспільстві. Вони є різновидом міжгалузевих принципів права, відображають його глибинні стійкі закономірні зв'язки.

У демократичній соціальній правовій державі юридична відповідальність передбачається тільки за діяння, які є протиправними: за фізичні діяння (а не за думки, світогляд, особові властивості), а також за суспільно шкідливі та, як правило, винні діяння, вчинені дієздатною особою, за юридично заборонені діяння, тобто діяння, що суперечать природі права й букві закону, за власні діяння правопорушника. Професор О.Ф. Скакун [3, 325] підкреслила, що «стосовно винності діяння є окремі виключення в цивільному праві, «відповідальність без вини» — обов'язок організацій і громадян, діяльність яких пов'язана з підвищеною небезпекою для оточуючих (власники автомобілів, будівництва і т.п.), відшкодувати шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки (якщо шкода не виникла внаслідок непереборної сили або наміру потерпілого)». Ці правила визначають цивільно-правову відповідальність за шкоду, заподіяну як неправомірними, так і правомірними діями. Вони встановлені в цілях захисту прав і інтересів особи, потерпілої від транспортної й іншої діяльності, небезпечної для оточуючих. Юридична відповідальність ґрунтується на принципах законності, обґрунтованості, доцільності, невідворотності, своєчасності та справедливості. Науковець Ю.М. Тодика зауважує, що «при вживанні до особи заходів державного примусу охоронного (карального) характеру діє принцип презумпції невинності, тобто припущення, згідно з яким обвинувачений вважається невинним, поки його вина не буде доведена у встановленому законом порядку. Це важлива конституційна гарантія охорони прав особи, яка й виключає необґрунтоване звинувачення і засудження» [4, 563]. Юридична відповідальність нерозривно пов'язана з державою, нормами права, обов'язком і протиправною поведінкою громадян і їхніх об'єднань. Держава, видаючи норми права, визначає юридичну відповідальність суб'єктів незалежно від їхньої волі і бажання, вона носить державно-примусовий характер. Вона є різновидом юридичного обов'язку, що має принаймні дві істотні відмінності від інших видів обов'язків. По-перше, відповідальність — це обов'язок, який носить збитковий, небажаний характер для суб'єкта, на який вона покладається. По-друге, відповідальність виконує роль юридичного гаранта обов'язку, який існував до правопорушення, оскільки при невиконанні юридичного обов'язку може наступити юридична відповідальність. Крім того, вона може розглядатись як виникле з правопорушень правове відношення між державою в особі її спеціальних органів і правопорушником, на якого покладається обов'язок зазнавати відповідні позбавлення й несприятливі наслідки за скоєне правопорушення, за порушення вимог, які містяться в нормах права. Важливе значення в теорії юридичної відповідальності має розгляд питання підстави юридичної відповідальності. Підставами юридичної відповідальності слід вважати сукупність обставин, наявність яких робить юридичну відповідальність можливою й належною. Відсутність сукупності таких обставин її виключає. Розрізняють підстави залучення до юридичної відповідальності й підстави настання юридичної відповідальності. Однак науковець К.С. Вольський [5, 13-15] підкреслює, що «підстави залучення до юридичної відповідальності — це сукупність обставин, наявність яких робить юридичну відповідальність можливою». Фактичною підставою залучення до юридичної відповідальності є склад правопорушення. Правопорушення не веде автоматично до настання відповідальності, а служить тільки підставою для залучення до неї. Підстави настання юридичної відповідальності - це сукупність обставин, наявність яких робить юридичну відповідальність належною. Підставами настання юридичної відповідальності є наступні обставини: факт скоєння соціально небезпечної поведінки (правопорушення) — фактична підстава, наявність норми права, що забороняє таку поведінку й встановлює відповідні санкції (з її допомогою відбувається визначення складу правопорушення), — нормативна підстава, відсутність основ для звільнення від відповідальності. Можливість звільнення від відповідальності зафіксована нормами права (наприклад, передача неповнолітнього під нагляд батьків). У законах можуть міститися вказівки про обставини, що виключають відповідальність (стан крайньої необхідності, необхідної оборони або перебування у стані неосудності) і наявність правозастосовного акту — рішення компетентного органу, яким покладається юридична відповідальність, визначаються її вид і міра (наказ адміністрації, вирок суду й ін.), — процесуальна підстава. Як юридичні факти можуть виступати правові презумпції: презумпції незаперечні — не підлягають сумнівові й доведенню припущення (закріплені в законі) про наявність або відсутність визначених фактів. Це положення, які є принципами; презумпції спростовні — не підлягають сумнівові припущення (закріплені в законі) про наявність або відсутність визначених фактів, поки щодо них не буде доведено інше. Це положення, які припустимо оспорювати. Настання юридичної відповідальності особи, яка скоїла правопорушення, відбувається в результаті її покладання уповноваженими на те посадовими особами державних органів. На думку О.Л. Жильцова: «Різноманіття фактичних обставин, що припускають юридичну відповідальність, вимагає визначеної процедури їхнього виявлення і притягнення особи до відповідальності. Для юридичної відповідальності характерна чітка нормативна регламентація її здійснення. Така регламентація необхідна для

максимального забезпечення і захисту прав і законних інтересів громадян та інших суб'єктів» [6, 124]. Порядок покладання юридичної відповідальності встановлюється нормами процесуального права, що породжують при наявності визначеного факту процесуальні правовідносини, через які, як через свою форму, виявляються відносини юридичної відповідальності. Чітка регламентація дозволяє максимально точно зафіксувати всі обставини справи, склад правопорушення, забезпечуючи при цьому права всіх учасників процесу. Звичайно, зайво громіздкі, ускладнені форми розгляду в деяких випадках можуть грати й негативну роль, породжуючи формалізм, тяганину й т.п. Однак ще більшу роздратованість викликає відсутність в окремих випадках процесуальної регламентації, механізму покладання відповідальності. Підстави юридичної відповідальності — сукупність обставин, наявність яких робить юридичну відповідальність можливою й належною. Відсутність сукупності таких обставин її виключає. Науковець К.С. Вольський підкреслює, що «слід розрізняти підстави залучення до юридичної відповідальності й підстави настання юридичної відповідальності» [5]. Очевидно, що для юридичної відповідальності характерна чітка нормативна регламентація здійснення, що встановлюється нормами процесуального права. Відсутність в окремих випадках процесуальної регламентації, механізму покладання відповідальності ускладнює розгляд обставин справи, складу правопорушення, забезпечення прав всіх учасників процесу.

#### **Література:**

1. Кравчук М.В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права, С. 112.
2. Лук'янець Д.М. Про вину юридичних осіб у сфері адміністративної відповідальності// Право України. – 1999. - № 11. – С. 117.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Навчальний посібник. Х.: - 2000, С. 325.
4. Тодика Ю.М. Глумачення Конституції і законів України: теорія та практика.: К. – 2001, 563 с.
5. Вольський К.С. Административная ответственность: генезис, основные признаки, структура // Право України.

<b>Любчик В.Б.</b> ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ЗАПОБІГАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРИСЛИВО- НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ.....	85
<b>Макота А.</b> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КАРТЕЛЬНІ ЗМОВИ.....	86
<b>Марговицька О.В.</b> ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ АДВОКАТА ЗГІДНО ПОЛОЖЕНЬ ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	87
<b>Марценішін Д.М.</b> ОСНОВНІ ЗАХОДИ З ПРОФІЛАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОВС.....	89
<b>Матросова Я.О.</b> ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУК- ЦІЇ.....	90
<b>Мегец Д.М.</b> ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТЕРПІЛОГО ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ПРАВОПО- РУШЕНЬ.....	92
<b>Мінакова М.В.</b> СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	93
<b>Московченко Д.О.</b> СМЕРТНА КАРА “ЗА” І “ПРОТИ”.....	95
<b>Московченко Д.О.</b> СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПОТРЕБА ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ.....	96
<b>Мошак О.В.</b> ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕФЕРЕНДУМУ В УКРАЇНІ: ДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПРИНЦИПАМ РАДИ ЄВРОПИ.....	98
<b>Мошану Г.</b> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ’І.....	99
<b>Овакімян М.</b> РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ГРОМАДЯН В АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	100
<b>Овакімян М.</b> РЕФОРМУВАННЯ МЛІЦІЇ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ.....	102
<b>Онч О.</b> ОБ’ЄКТИ ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА В УКРАЇНІ.....	103
<b>Осадча К.С.</b> СУТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	104
<b>Панімаш Е.Г.</b> СИСТЕМА ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ, ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ.....	106
<b>Панькевич О.О.</b> ТИПОЛОГІЯ КОНФЛІКТІВ.....	107
<b>Пахомов І</b> СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІ- ТИКИ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	108
<b>Петросян Г.А.</b> ОСОБЛИВОСТІ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	110
<b>Примачук Я.</b> ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	111
<b>Проданчук І.В.</b> ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ.....	112
<b>Рикін П.О.</b> ГАБІТОЛОГІЯ: ОЗНАКИ ЗОВНІШНОСТІ ЛЮДИНИ У СУЧАСНІЙ КРИМІНАЛІСТИЦІ.....	113